

MLČENÍ V KONTRAKTAČNÍM PROCESU

LENKA DOUBRAVOVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstract in original language

Cílem mého příspěvku je poukázat na problematiku mlčení a nečinnosti v kontraktačním procesu a zaměřit se zejména na možnost uzavřít tímto způsobem smlouvu. V duchu tématu sekce bude daná oblast studována z několika úhlů.

Key words in original language

mlčení; kontraktace; smlouva; akceptace.

Abstract

The aim of a present paper is to underline role of silence in contractual law and to analyse possibility whether acceptance of an offer can be implied from silence. In the spirit of section topic the problem will be studied from different points of view.

Key words

silence; obligation; contract; acceptance.

1. ÚVOD

Předmětem mého příspěvku je mlčení v kontraktačním procesu. Jedná se možná o název poněkud nepřesný, jelikož bych se chtěla zaměřit jen na specifickou problematiku, a to konkrétně mlčení obláta. Primárním důvodem, proč jsem se v tomto příspěvku rozhodla věnovat mlčení obláta, je samozřejmě nová právní úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále jen "nový občanský zákoník"). V textu bude komparována současná právní úprava, nový občanský zákoník i některé zahraniční úpravy.

2. NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

Dle ustanovení § 1740 odst. 1 platí: "*Osoba, které je nabídka určena, nabídku přijme, projeví-li s ní včas vůči navrhovateli souhlas. Mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou.*" Shodně tedy se současnou právní úpravou je explicitně stanoveno, že mlčení ani nečinnost samy o sobě přijetí návrhu neznamenají. Odstavec třetí téhož ustanovení již ovšem posouvá tento koncept dále¹. Po účinnosti nového občanského zákoníku

¹ (3) *Odpověď s dodatkem nebo odchylkou, která podstatně nemění podmínky nabídky, je přijetím nabídky, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu takové přijetí neodmítne. Navrhovatel může přijetí*

tedy bude nutné považovat odpověď s nepodstatnou změnou v nabídce nikoli za novou nabídku, ale za akceptaci, pokud původní navrhovatel bez zbytečného odkladu přijetí neodmítne.

Dle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku je třetí odstavec inspirován vzorem "*návrhu CEC a některých zahraničních úprav a vyjadřuje myšlenku, že není racionální důvod popírat uzavření smlouvy, popřípadě stíhat smlouvu neplatností v případech, kdy se akceptační prohlášení nepodstatně odchyľuje od oferty. Podle navrhované úpravy naopak i takto dojde k uzavření smlouvy, ledaže to oferent předem vyloučí nebo následně odmítne. Osnova vychází z pojetí, že smlouva je uzavřena v tom okamžiku, kdy akceptace dojde navrhovateli.*"

Rovněž ustanovení § 1744 ilustruje další prolomení zásady uvedené v úvodu, podle které mlčení či nečinnost samy o sobě nejsou akceptací. Příkladem tzv. faktické akceptace je právě předmětné ustanovení. K uzavření smlouvy dochází konkludentním přijetím nabídky tak, že se akceptant podle oferty fakticky zachová.

3. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Pokud se vrátím ke stávající právní úpravě, i současná dikce ustanovení § 44 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "občanský zákoník") hovoří výslovně, "*že mlčení ani nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu*". Dle odstavce druhého téhož ustanovení platí, že přijetí návrhu musí být totožné s návrhem, tedy aplikujeme pravidlo „mirror image rule“. Ovšem z ustanovení § 43c odst. 1 občanského zákoníku je možné dle Ústavního soudu (I. ÚS 49/08) vyvodit, že návrh lze „*akceptovat nejen výslovně ("včasným prohlášením"), ale také jiným včasným jednáním, z něhož lze dovodit souhlas s ofertou, tj. konkludentně. Akceptací není jakékoliv konkludentní jednání, ale jenom takové, z něhož bezpochyby vyplývá vůle návrh přijmout, a - s ohledem na požadovanou obsahovou shodu oferty a akceptace - v té podobě, kterou mu udělil oferent. Pokud oblát reaguje na ofertu tak, že vystaví fakturu, která přesně odpovídá údajům obsaženým v návrhu, lze takové jednání považovat za reálné přijetí návrhu. Akceptací by naopak nebylo, pokud by se*

nabídky s dodatkem nebo odchylkou předem vyloučit již v nabídce nebo jiným způsobem, který nevzbuzuje pochybnost.

vystavená faktura s návrhem neshodovala, neboť pak by chyběl smluvní konsens.“

Obdobné pravidlo kopíruje i ustanovení § 275 odst. 4 zákona č. 513/1991Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "obchodní zákoník"), podle kterého není třeba vždy vyrozumět navrhovatele, ale je možné souhlas vyjádřit i provedením určitého úkonu. Velmi podobná úprava je i v článku 18 a 19 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.

Pro větší přehlednost jsem jednotlivé podmínky vyjádřila v následující tabulce:

<i>Nový občanský zákoník</i>	akceptace tak, že se podle ní zachová, zejména poskytne-li nebo přijme-li plnění, ale podmínka	s přihlédnutím k obsahu nabídky nebo
		k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo
		je-li to obvyklé
<i>Obchodní zákoník</i>	akceptace možná provedením určitého úkonu (např. odesláním zboží nebo zaplacením kupní ceny) bez vyrozumění navrhovatele, ale podmínka	s přihlédnutím k obsahu návrhu na uzavření smlouvy nebo
		v důsledku praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo
		s přihlédnutím ke zvyklostem rozhodným podle tohoto zákona
<i>Úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží</i>	akceptace možná tak, že se podle ní zachová, zejména poskytne-li nebo přijme-li plnění, ale podmínka	s přihlédnutím k obsahu nabídky nebo
		k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo
		je-li to obvyklé

Byť je tedy jazykové vyjádření v každém předpise na první pohled různé, po detailním rozdělení jednotlivých podmínek je jejich obsah totožný. Jediný rozdíl je v poslední podmínce vyjádření v současném obchodním zákoníku ("zvyklostem rozhodným podle tohoto zákona") a "je-li to obvyklé" v dikci nového občanského zákoníku.

4. TRADIČNÍ DOKTRÍNA

Po srovnání současné právní úpravy v občanském, obchodním a novém občanském zákoníku považuji za důležité zmínit i tradiční Sedláčkovu doktrínu k Všeobecnému občanskému zákoníku². Pochopení kořenů současné právní úpravy v historické doktríně má zásadní význam pro možnosti aplikace např. prvorepublikové judikatury na případy, které se budou posuzovat podle nového občanského zákonu.

Sedláček dělí přijetí nabídky mlčky či nečinností na tyto tři kategorie:

- *Přijetí nabídky mlčky* (protiklad k „výslovně“): čímž myslí jinými než obvyklými slovy či např. znamením

- *Uzavření smlouvy bez odpovědi na nabídku*: pouhé mlčení je akceptací, pokud by bývalo bylo podle obchodních zvyklostí třeba odpovědět záporně, např. oblát sám svým zaměstnáním nebo výzvou dal oferentovi podnět k nabídce

- *Uzavření smlouvy provedením oferty*: smlouva se stane skutkem, když oblát jedná podle obsahu nabídky

První kategorii považuji v současných podmínkách za minimálně diskutabilní. Přijetí nabídky jinými než obvyklými slovy či znamením (např. podáním ruky či jiným signifikantním způsobem) není dle mého názoru obecně nikterak problematické, ovšem v konkrétní podobě si neumím jasná slova, jež by měla za následek akceptaci (např. slova údivu či nadšení) představit. Druhá skupina představuje poměrně specifickou, ale jasnou, skupinu případů založenou na obchodních zvyklostech či dle nového občanského zákoníku "je-li to obvyklé". Poslední kategorie pouze ilustruje již dříve popsanou reálnou akceptaci.

Z judikatury ze sledovaného období stojí za zmínku např. rozhodnutí Nejvyššího soudu (ČR) ze dne 5. června 1941, Rv I 319/41, podle kterého lze "*pojistnou smlouvu lze po případě uzavřít i mlčky*." Ovšem možnost uzavřít smlouvu mlčky nebyla bezmezně široká a byla omezena na soulad obchodními zvyklostmi. Blíže viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu (ČR) ze dne 20. září 1921, Rv I 382/21, podle kterého "*nebyly-li strany v obchodním spojení, nebyla tím, že prodatel zaslal*

² Blíže viz Sedláček, J.: Obligační právo. 1. díl, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 14-15.

kupiteli část zboží, uvedeného v objednávce, mlčky uzavřena smlouva v příčině všeho objednaného zboží."

5. ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Závěrem bych ráda ve stručnosti poukázala na podobnost se zahraničními právními úpravami. Tato skutečnost samozřejmě výrazně zjednoduší mezinárodní obchodní transakce.

Dle britského práva³ platí rovněž obecná zásada, že mlčení, resp. "silence", neznamená bez dalšího přijetí návrhu, ovšem ani tato pravidlo není bezvýjimečné (*Rule that silence does not amount to an acceptance is not an absolute one*). Britské soudy se k této otázce vyjádřily např. v následujících případech:

- Felthouse v. Bindley (1862): jedná se o velmi zajímavý případ kupní smlouvy mezi strýcem a synovcem, jejímž předmětem měl být kůň. Strýc a synovec spolu vyjednávali podmínky ohledně možné koupě. Synovec ovšem poté, co se dozvěděl nabízenou kupní cenu od strýce, na tuto nabídku nereagoval, ovšem rozhodl se ji přijmout a řekl to pouze třetí osobě, dalšímu zájemci, kterého s tímto odůvodněním odmítl. Soud uvedl, že synovcovo mlčení nevedlo v daném případě k uzavření smlouvy.

- The Hannah Blumenthal

- Vitol SA v. Norelf Ltd.: "*Our law does in exceptional cases recognise acceptance of an offer by silence*"⁴

Z pohledu právní kvalifikace mlčení v kontraktačním procesu je velmi zajímavá francouzská doktrína či judikatura (Cass, civ, 1re, 24 mai 2005). Byť je obecné pravidlo shodné jako v české či britské právní úpravě, za důležité vnímám tuto skutečnost: „*Le silence ne doit pas être confondu avec une volonté tacite*“⁵. Poněkud zjednodušeně přeloženo jde o to, že "*mlčení nemůže*

³ Čerpáno z Mckendrick, E.: Contract law, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009, 378 s., ISBN 978-0-230-21671-6, a Mckendrick, E.: Contract law. Text, cases and materials, Oxford: Oxford press, 2010, 1052 s., ISBN 978-0-19-957979-2.

⁴ Citováno z Mckendrick, E.: Contract law, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009, s. 38.

⁵ Les manifestations de la volonté [online] [cit. 1.11.2012], dostupné http://playmendroit.free.fr/droit_des_contrats/manifestation_volonte.htm

být zaměňováno s nevysloveným souhlasem“, což je dle mého názoru klíč k celé problematice. Mlčení či nečinnost, jenž je právně bez významu pro akceptaci, je totiž výhradně pasivním chováním, bez žádného vnějšího projevu.

6. ZÁVĚR

Závěrem bych ráda shrnula, že nový občanský zákoník až na jistou změnu v ustanovení § 1740 odst. 3 přebírá ve vztahu k mlčení oblata stávající pravidla, a to jak z občanského zákoníku, tak obchodního. Inspirativní je v tomto ohledu i klasická česká doktrína spojená se Všeobecným občanským zákoníkem, resp. prvorepubliková judikatura, která by mohla být použitelná i při aplikaci nového občanského zákoníku. Srovnáním se zahraničními právními úpravami (britskou a francouzskou) byla zjištěno, že sledovaná problematika je vnímána obdobně, proto by neměla tvořit překážku v mezinárodním obchodě.

Literature:

- Bejček, J.; Eliáš, K.; Raban, P. a kol.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazky, Praha: C.H.Beck, 2010, 594 s., ISBN 978-80-7400-337-0.
- Hulmák, M.: Uzavírání smluv v civilním právu, Praha: C.H.Beck, 2008, 218 s., ISBN 978-80-7400-062-1.
- Sedláček, J.: Obligační právo. 1. díl, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 323 s., ISBN 978-80-7357-519-9.
- Mckendrick, E.: Contract law, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009, 378 s., ISBN 978-0-230-21671-6.
- Mckendrick, E.: Contract law. Text, cases and materials, Oxford: Oxford press, 2010, 1052 s., ISBN 978-0-19-957979-2.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu (ČR) ze dne 5. června 1941, Rv I 319/41
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu (ČR) ze dne 20. září 1921, Rv I 382/21
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. září 2009, I. ÚS 49/08
- Les manifestations de la volonté [online] [cit. 1.11.2012], dostupné http://playmendroit.free.fr/droit_des_contrats/manifestation_volonte.htm

Contact – email

lenkadou@seznam.cz